

УДК 334.722.012.64(477)

Кригульська Т.Б.

канд. іст. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

МАЛЕ ТА СЕРЕДНЄ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Очевидним є факт, що без розвою підприємницького сектора розвиток сучасної економіки на засадах ринку є неможливим. Зростаючи кількісно та якісно з розвитком ринкових відносин, малий та середній бізнес в українській економіці стверджував себе як невід’ємна частина соціально-економічної системи держави, незважаючи на перешкоди, посилюючи свої позиції. Розвиток економічних процесів глобалізованого світу демонструє, що малий бізнес поряд із транснаціональними компаніями здатний адаптуватися до викликів сьогодення та гнучко реагувати на зміни. Багато зарубіжних вчених, серед яких Д. Белл, К. Керне, Д. Одретч, Д. Сторі та інші знані автори, підкреслюють цю нову роль малого підприємництва у нових реаліях.

Український малий та середній бізнес не є винятком. До початку воєнних дій на сході країни частка малого та середнього бізнесу в структурі підприємництва України складала 99,8% і при тому він виробляв лише 15% ВВП, 16% експорту, але, разом з тим, забезпечував 79% робочих місць в економіці країни [1, с.62]. Спостерігалася поступова позитивна динаміка росту. У 2018 було зареєстровано 75 000 нових фізичних осіб-підприємців, у 2019 - близько 49 000. У січні 2021 їх було 1 900 012, а вже в червні 2021 року - 1 931 803. У довоєнний період найпопулярнішими сферами діяльності ФОПів в Україні були інформаційні технології та послуги, роздрібна торгівля, забезпечення харчуванням, будівельні роботи, індивідуальні послуги тощо [2].

Недосконале правове поле з постійними змінами, надмірний податковий тягар, нестабільні політичні та соціальні процеси, корупція загрозливих розмірів, надмірні неформальні витрати на ведення бізнесу, посилення впливу тіньового сектора економіки – це лише невеликий перелік тих негативів, що суттєво ускладнювали бізнесову діяльність в українській економіці. З початком повномасштабної війни на території країни ситуація з малим та середнім підприємництвом також значно ускладнилася. На тлі морального та психологічного шоку виявили себе спад економічної активності, неможливість

здійснювати господарську діяльність на територіях бойових дій і звичайна людська розгубленість.

Останнім часом кризові явища, зумовлені тривалими воєнними діями з 2014 року на сході країни, впливом пандемії, ескалацією агресії та загостренням руйнівних воєнних дій РФ проти України, посилили загрози для малого і середнього бізнесу та стали ще рельєфнішими. Низька продуктивність суспільної праці, розпорошення трудових ресурсів, порушення логістики та нестача ресурсів, великі масштаби руйнувань і втрат, незначний рівень внутрішнього попиту на інновації, падіння ВВП, проблеми з використанням людського капіталу, інфляційні процеси тощо – все це разом надзвичайно зменшує зони прибутковості підприємницької діяльності на теренах України.

Керівництво держави, розуміючи важливість економічної сфери діяльності, з початком війни почало вживати невідкладних заходів: створювати умови для релокації бізнесу, застосовувати засоби лібералізації, дерегуляції та активної підтримки з боку владних структур. Для більшості доцільних важливих видів економічної діяльності було встановлено спрощений порядок отримання дозвільних документів. Для невеликих підприємницьких структур було встановлено ставку податку 2% від доходу (замість 18% податку на прибуток), відмінено ПДВ (20%) з операцій на території України, відмінено обмеження щодо кількості працівників, скасовано перевірки та санкції за несвоєчасне подання звітності [3]. У межах програми «Власна справа» у листопаді 2022 року Кабінет Міністрів України надав грантову підтримку дрібним підприємцям на 33,3 мільйони гривень [4].

На наш погляд, для змін на краще уряд країни повинен спрямувати всі можливі зусилля на поліпшення ситуації. Нагальним є завдання розробки загальнодержавних та регіональних програм підтримки цього сектора економіки із залученням найдосвідченіших практиків та учених, не чекаючи завершення воєнних дій. Це є вкрай необхідним для виживання та відбудови економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Котляревський О.В. Розвиток системи підприємництва в Україні. Економіка та держава. 2014. № 12. С. 128-132. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2014/29.pdf.
2. За півроку кількість ФОПів в Україні зросла на 31,7 тисячі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://opendatabot.ua/analytics/new-fop>
3. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час: як змінити законодавство. Українська правда. 2022. 28 берез. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/28/684801/>
4. Правительство выделило 33 миллиона на гранты предпринимателям. Українська правда.

2022. 4 листопада [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/11/4/693487/>